

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Professorer: Vi skal have en ny jordreform, og det haster

Vejre, Henrik; Dalgaard, Tommy; Sørensen, Esben Munk

Published in:
Altinget.dk

Publication date:
2021

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Vejre, H., Dalgaard, T., & Sørensen, E. M. (2021). Professorer: Vi skal have en ny jordreform, og det haster. *Altinget.dk*. <https://www.alinget.dk/miljoe/artikel/professorer-en-ny-jordreform-det-haster>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

26. februar 2021 kl 04:00

Debat

Professorer: Vi skal have en ny jordreform, og det haster

Vi har fuldstændigt forældede strukturer, og det er hverken optimalt for landbrug, natur eller klima. Hvis vi skal løse klimakrisen, biodiversitetskrisen og omstille landbruget til bæredygtig produktion, skal vi have en jordreform nu, skriver tre professorer.

Vi forsøger at løse problemerne i et landskab, der er indrettet efter landbruget i tidligere århundreder, derfor har vi brug for en jordreform, skriver Henrik Vejre, Tommy Dalgaard og Esben Munk Sørensen. Foto: Henning Bagger/Ritzau Scanpix

Henrik Vejre, Tommy Dalgaard og Esben Munk Sørensen
Professorer ved Københavns Universitet, Aarhus Universitet og Aalborg Universitet

Dette indlæg er alene udtryk for skribentens egen holdning. Alle indlæg hos Altinget skal overholde de presseetiske regler.

En jordreform i Danmark er nødvendig, hvis vi skal løse en række af vor tids største problemer. Den presserende klimakrise, hvor vi skal reducere udledningen af klimagasser med 70 procent inden 2030. Den ikke mindre presserende

biodiversitetskrise kræver indsats nu, hvis den voldsomme uddøen af arter skal bremses.

Og endelig den monumentale udfordring med at omstille landbruget til en bæredygtig, klimasikret produktion, der kan opfylde den global befolknings stigende behov for fødevarer, uden at belaste natur og miljø. Når coronaepidemien har lagt sig, skal støvet pustes af disse sagsmapper.

Opgaven er enorm, og der er et kæmpe pres fra alle sider. En række forskellige interesser i samfundet ønsker plads. Pladsen er begrænset, og der er ikke meget tid!

Henrik Vejre, Tommy Dalgaard og Esben Munk Sørensen, professorer ved Københavns Universitet, Aarhus Universitet og Aalborg Universitet

I alle tre kriser spiller jorden – de fysiske arealer i landskabet - en nøglerolle. Helt centralt for løsningen på alle tre kriser står, hvordan vi vælger at anvende arealerne; hvordan vi dyrker landet, hvordan vi bruger skovene og ikke mindst den plads vi efterlader til naturen.

Mange initiativer er i allerede gjort for at løse problemerne; naturgenopretning, udpegninger til naturbeskyttelse i landskabet, jordfordelingsprojekter med mere. Men det går meget langsomt i forhold til den brændende platform, som vi alle befinder os på.

Hovedproblemet er, at vi forsøger at løse problemerne i et landskab, der i store træk er indrettet efter landbrugs- og industrisamfundets behov, som det så ud i det 18., 19. og 20. århundrede.

Arealerne i landzonen er stort set alle enten landbrugspligtige eller fredskovspligtige produktionsarealer. Der findes ingen naturpligtige arealer. Ganske vist kan der være udpeget Natura 2000 arealer og §3 naturarealer, men landbrugspligten hviler fortsat på disse arealer og ejendomme.

Fordel jorden på en ny måde

En væsentlig del af svaret på klima-, biodiversitet- og landbrugsproblemerne er derfor en gennemgribende jordreform. En jordreform, der indretter landskabet efter det 21. århundredes behov – og på en langsigtet forpligtende måde, der ikke er afhængig af tidsbegrænset EU-støtte.

En reform, der fordeler jorden på en ny måde. En reform, der placerer landbruget der, hvor det giver bedst mening på robuste velarrunderede jorder, og overlader store områder til den vilde natur, samtidig med udviklingen af et rigt kulturlandskab, hvor der er plads til både mennesker og biodiversitet. En reform, der tager hensyn til kulstoflagring i de forskellige jordbundstyper.

En reform, der rummer klare prioriteringer, så både landbrug og natur får mulighed for at udfolde sig inden for optimale rammer under hensyntagen til det omliggende miljø. En reform, der høster det meget betydelige klimapotential, der ligger i en intelligent udnyttelse af jorden.

En reform, der også styrker friluftsliv og turisme, beskytter grundvand og overfladevand, og giver muligheder for lokalsamfundets trivsel og økonomiske aktiviteter.

Opgaven er enorm, og der er et kæmpe pres fra alle sider. En række forskellige interesser i samfundet ønsker plads. Pladsen er begrænset, og der er ikke meget tid!

Heldigvis er det ikke første gang vi gennemfører en jordreform. Faktisk har vi i Danmark flere gange gennemført reformer, der fuldstændigt gentegnede Danmarkskortet, og med stor succes for samfundets udvikling.

Vi arbejder under forældede strukturer

Den første jordreform blev gennemført i slutningen af 1700-tallet, hvor enevældskongen ophævede fællesdriften, lod fællesdriftens jorder samle under selvejerbønder, og i vidt omfang flyttede beboelses- og driftsbygninger ud i landskabet. Det fortsatte gennem 1800-tallet, hvor store hedearealer blev matrikuleret, opdyrket og bebygget.

Landbrug og natur er konstant på kant med hinanden. Og en afgørende grund er, at vi stadig arbejder under fuldstændigt forældede strukturer.

Henrik Vejre, Tommy Dalgaard og Esben Munk Sørensen, professorer ved Københavns Universitet, Aarhus Universitet og Aalborg Universitet

Fra 1919 blev den anden store jordreform gennemført. Jorder fra en lang række godser udstykket til tusindvis af husmandsbrug. Også jord fra konfiskerede tyske ejendomme efter Besættelsen, jorder fra landvindingsarealer og tørlagte søer og fjorde gav plads til flere husmandsbrug.

Den tredje jordreform fulgte med regionplanlægning efter 1970. Landzonen beskyttede landskabet, så det blev reserveret til jordbrugs- og skovbrugserhvervets omstilling fra omkring 200.000 selvstændige landbrugsenheder til omkring 10.000 heltidsbedrifter i dag. En udvikling, der alene har været drevet af det EU-støttede marked og landbrugslovens regler, hvor landbrugspligten er det helt centrale styringsmiddel.

Kendetegnende for reformerne har været at indrette landskabet efter landbrugets vækstlogik og tidstypiske behov og udnyttelse af det danske landskabs dyrkningspotiale. Dette har ført til, at Danmark er et af de lande i verden, hvor det produktive landbrugsareal optager allermest af landets samlede areal.

Den tredje landbrugsreform har som de to første på afgørende vis reduceret pladsen til natur – såvel den urørte og vilde, som den mere plejede natur. Landskabet afspejler den dag i dag, at Danmark er et land, hvor landbruget var den altafgørende sektor. Gradvist har andre samfundsbehov måttet erobre bidder af landskabet til andre formål.

Landbrug og natur er konstant på kant med hinanden. Og en afgørende grund er, at vi stadig arbejder under fuldstændigt forældede strukturer. Det er hverken optimalt for landbruget, naturen, klimaet eller befolkning i øvrigt.

En spændetrøje for vores jord

Vi skal viske tavlen ren og gentænke de nuværende grænser i landskabet. Fordele jorden efter det 21. århundredes behov. Ophøre med den nuværende dyrkning af lavbundsjordene, koncentrere den intensive drift, hvor det giver miljømæssigt bedst mening i forhold til klimatilpasning, grundvand, overfladevand osv.

Oprindeligt var jordreformerne, med Frihedsstøtten som symbol, tænkt som en frisættelse af landbruget, men reformerne har udviklet sig til en spændetrøje for en hensigtsmæssig udnyttelse af vores jord.

Henrik Vejre, Tommy Dalgaard og Esben Munk Sørensen, professorer ved Københavns Universitet, Aarhus Universitet og Aalborg Universitet

Vi skal give plads til store sammenhængende naturområder, men selvfølgelig samtidig tænke i samspillet med den øvrige arealanvendelse, og vi skal sikre befolkningen adgang til naturen og sikre attraktive lokalmiljøer, hvor folk gider at bo og udvikle et godt liv for de kommende generationer.

Det er ikke en let opgave. Den kræver enorm opbakning fra en lang række sektorer i samfundet – og vilje til effektivt at finde lokale afvejede løsninger. Den kræver en innovativ kraft. Der vil være en række økonomiske problemer, der skal løses, og der vil være en række sociale konsekvenser.

Men vi har travlt – hverken klimaet eller biodiversiteten kan vente, og rigtigt gennemført vil vi kunne skabe et landskab der peger fremad, løsrevet fra de lænker som den nuværende og helt dominerende produktionsanvendelse i landzonen som landbrugs- og fredskovspligten sikrer på ejendomsniveau.

Oprindeligt var jordreformerne, med Frihedsstøtten som symbol, tænkt som en frisættelse af landbruget, men reformerne har udviklet sig til en spændetrøje for en hensigtsmæssig udnyttelse af vores jord. Samfundet kræver i dag noget andet end det effektive landbrug, der er blevet realiseret med de tre jordreformer gennem 250 år.

Reform kan sikre fødevareproduktion og give plads natur og mennesker

De gennemførte jordreformer kunne gennemføres inden for få årtier med nationale målsætninger og lokal implementering med jordomlægning, udflytning og udstykning.

I dag kan vi gennemføre en jordreform hurtigere uden at gå på kompromis med lokale landskabsstrategier og lokalt ejerskab til forandringerne. Jordfordeling kan administrativt forenkles og forudsætningerne for kommunal kompetenceopbygning og medvirken i jordomlægningerne forbedres væsentligt.

En jordreform kan sikre at Danmark både kan bevare og forbedre sin fødevareproduktion og samtidig give plads til mere og bedre natur, samt mennesker i landskabet.

Vi har før vist, at vi kan lave jordreformer, så selvfølgelig kan det også lade sig gøre i dag. Målsætningerne er anderledes i dag, men værktøjerne er på besnærende vis de samme.